THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

פון פייער אין פלאם

יעדן זוינטער, ווי נאָר דער דניעסטער, דער גרעניץ טייך צווישן סאָוועט רוסלאנד און רומעניע, פאַרפרירט, הויבן אָן איקן לויפן פון דעם סאָוועטישן „גן־עדן" אין דעם רומענישן „גן־עדן" אריין. וואָס עס ציט זיי אזוי קיין רומעניע, אינ'ם לאנד פון עמלק, וואו אידן ווערן גע'רודפ'ט און פאַגראָמירט, און וואו די עקאָנאָמישע לאגע פון דער אידישער באַפעלקערונג איז א שוידערלאכע, ווייסן מיר ניט. דער פאַקט אָבער איז, אז עס געפינען זיך אזעלכע אידן וואָס שטעלן זייערע לעבנס אין קאָן, — לאָזן־דיק זיך אויף דער געפאר דערשאָסן צו ווערן סיי פון דער גוט־באַוואַכטער סאָוועטישער זייט פון דער גרעניץ, סיי פון דער ניט ערגער באַוואַכטער רומענישער זייט.

מיר קאָנען זיך אָבער פאָרשטעלן, אז די וואָס לאָזן זיך אויף אזעל־כע סכנות, טוען עס ניט פון פאַרגעניגן וועגן. מסתמא האָט עס זיי שוין דערגרייכט דאָס וואסער ביז'ן האלז, און זיי האָבן ניט פיל וואָס אָנצוהווערן. זיי זיינען אין דער לאגע פון שפרינגען פון פייער אין פלאָם.

דאָס יאָר ווערט דערוואַרטעט א באַזונדערס גרויסער שטראָם פון אזעלכע פליכטלינגען. צי דער סאָוועטישער פינף יאָריקער מלוכה פלאן איז געלונגען, צי ניט, אָבער דערווייל האָט ער געשאפן א מצב פון איסערגע־וויינלאכן מאנגל אין פּראָדוקטן פון ערשטער נויטווענדיקייט, — וואָס רופט זיך צוערשט אָפּ באַזונדערס שווער, ווי אלעמאָל, אויף דער אידישער דע־קלאסירטער באַפעלקערונג. אין דער הינזיכט דארפן מיר זיך ניט פאַרלאָזן אויף די פאָליציי געביידעס אויף רופערט סטריט, וואָס פאָדערט די סומע פון 56 טויזנט דאָלאר. קיין ערנסטע אויסזעצונגען קעגן דעם „ביי־לאָו" זיינען ניט געווען.

ביידע בריף „ביי־לאָוס", ווי מען האָט געקאָנט מיט א געוויסער מאָס פון זיכערקייט דערוואַרטן, זיינען דורכגעפאלן. ניט קריגנדאָך די נויטיקע דריי־פינפטל שטימען, כאָטש ביידע האָבן געקראָגן מערהייטן. דער סאָלטער בריף קריגנדיק א גרעסערע מערהייט, ווי דער שערברוק בריף פּראָיעקט.

דורכגעפאלן זיינען זיי בלויז דערפאר, וואָס זיי זיינען געווען צוויי, און כאָטש ארום דריי טויזנט שטייער־צאָלער האָבן געשטימט פאר ביידע בריקן, האָבן אָבער די מייסטע וואָס האָבן געשטימט פאר איינעם אויך גע־שטימט קעגן דעם צווייטן.

וואָלט איינער פון די צוויי פּראָיעקטן פארגעבראכט געוואָרן פאר די שטייער־צאָלער, וואָלט ער אזוי גוט ווי זיכער געקראָגן די נויטיקע מער־היים; צוליב דער הערשנדיקער ארבעטסלאָזיקייט וואָלטן די בירגער גע־שטימט פאר יעדער אויסגאבע, וואָס דארף אלצאיינס פריער אָדער שפּע־טער געמאכט ווערן.

דער סיטי קאונסיל וועט דערפאר איצט, ביי דער ערשטער געלעגנ־היים, דארפן נעמען צו אָפּשטימונג פון די שטייער־צאָלער איינעם פון די צוויי פּראָיעקטן, אָדער אן אָפּשטימונג איבער א בריק סתם דורך סאָלטער אָדער שערברוק און דערנאָך גענען די שטייער־צאָלער די געלעגנהייטן צו אנטשליסן דורך אן איינפאכער מערהיים, וועלכן זיי וואָלטן פארגעציגן.

די „ביי־לאָוס"

די „ביי־לאָו" צו אסיגנירן דריי פערטל מיליאָן דאָלאר פאר דער אויס־ברייטערונג פון דעם באַהייצונג סיסטעם פון דער סיטי היידראָ האָט גע־קראָגן די ברייטהארציקסטע שטיצע פון וויניפּעער שטייער־צאָלער אין דער אפשטימונג לעצטן פרייטאָג. ניט געקוקט אויף דער שטארקער פּראָ־פּאגאנדע אָנגעפירט קעגן דעם „ביי־לאָו", זיינען די שטימען פאר אים גע־ווען כמעט 4 צו 1. דאָס וויזט, אז אמווייניקסטנס פיר־פינטל פון וויניפּע־גער ביירגער שטייען סאָליד הינטער זייער היידראָ.

גוט געשטיצט געוואָרן איז אויך דער „ביי־לאָו" פאר דער אויסברייי־טערונג פון די פּאָליציי געביידעס אויף רופערט סטריט, וואָס פאָדערט די סומע פון 56 טויזנט דאָלאר. קיין ערנסטע אויסזעצונגען קעגן דעם „ביי־לאָו" זיינען ניט געווען.

ביידע בריף „ביי־לאָוס", ווי מען האָט געקאָנט מיט א געוויסער מאָס פון זיכערקייט דערוואַרטן, זיינען דורכגעפאלן, ניט קריגנדאָך די נויטיקע דריי־פינפטל שטימען, כאָטש ביידע האָבן געקראָגן מערהייטן. דער סאָלטער בריק קריגנדיק א גרעסערע מערהייט, ווי דער שערברוק בריק פּראָיעקט.

דורכגעפאלן זיינען זיי בלויז דערפאר, וואָס זיי זיינען געווען צוויי, און כאָטש ארום דריי טויזנט שטייער־צאָלער האָבן געשטימט פאר ביידע בריקן, האָבן אָבער די מייסטע וואָס האָבן געשטימט פאר איינעם אויך גע־שטימט קעגן דעם צווייטן.

וואָלט איינער פון די צוויי פּראָיעקטן פארגעבראכט געוואָרן פאר די שטייער־צאָלער, וואָלט ער אזוי גוט ווי זיכער געקראָגן די נויטיקע מער־היים; צוליב דער הערשנדיקער ארבעטסלאָזיקייט וואָלטן די בירגער גע־שטימט פאר יעדער אויסגאבע, וואָס דארף אלצאיינס פריער אָדער שפּע־טער געמאכט ווערן.

דער סיטי קאונסיל וועט דערפאר איצט, ביי דער ערשטער געלעגנ־היים, דארפן נעמען צו אָפּשטימונג פון די שטייער־צאָלער איינעם פון די צוויי פּראָיעקטן, אָדער אן אָפּשטימונג איבער א בריק סתם דורך סאָלטער אָדער שערברוק און דערנאָך גענען די שטייער־צאָלער די געלעגנהייטן צו אנטשליסן דורך אן איינפאכער מערהיים, וועלכן זיי וואָלטן פארגעציגן.

אונזער היימלאנד בויעט זיך דאָך

(ספּעציעל פאר ד. א. וו. דורך „איטא".)
פון ה. פרומקין

דער גרויסער פאַרשריט פאַר'ן לעצטן יאָר ניט קוקנדיק אויף די אלע שוועריקייטן.

די פּאָליטישע פאַסירונגען האָבן אָן ספק ארויפגעלייגט זייער זיגל אויפ'ן עקאָנאָמישן מצב אין ארץ־ישראל. די גזירות קעגן אימיגראַציע, דער וויי־סער פאַפּיר, סימפּאַטיס'ס אויספאַרשונג — דאָס אלץ האָט גורם געווען צו דער אפּשוואַכונג פון דער עקאָנאָמישער אי־ניציאַטיווע. די ציוניסטישע באַוועגונג אין גלות, האָט אויף קאָנצענטרירט איר ענערגיע און אינטערעס אויף די פּאָליטי־שע געשעענישן ביז זי האָט אפּט איינגאַר־צען פאַרגעסן אז אין אזא שווערן מאָ־מענט איז נאָך מער ווי אלע מאָל נויטיקער צו זאַרגן פאַר דער פאַרשטאַרקונג פון'ם הויפּט פראָנט: דער ישוב אין לאנד. אָבער ניט קוקנדיק אויף דעם אלעם, און ניט קוקנדיק אויף די ביטע־רע נסיונות, וואָס דער ישוב האָט דורכ־געמאַכט אינ'ם פאַרגאַנגענעם יאָר, האָט ער באַוויזן זיין עקשנות'דיקן ווילן צו פאַרשטאַרקערן און צו באַפעסטיקן זיך אין עקאָנאָמישן זין, ניט קוקנדיק אויף אלע שטערונגען.

אין אגריקולטור שפּילן אויף איצט די הויפּט ראָלע די פּרדסים. לעצטנס האָט ח'. וויטלים, דער פירער פון'ם צעטראַל באַנק א געוויסן און גרינדלאכן רעפאָרט וועגן די אויסזיכטן פון פּרדסים, און ער איז זייער אָפּטימיסטיש בנוגע די מעג־לאכקייטן פון פאַרגרעסערן דעם צווייג פון אגריקולטור, אפילו אין פאַל, ווען מען וועט געצוואונגען זיין צו פאַרקויפן ביילינער. ס'איז כדאי אונטערשטרייכן, אז אפילו די רעגירונג, וועלכע איז זייער פאַרזיכטיק צו זאָגן א גוט וואָרט וועגן דער צוקונפט פון לאַנדווירטשאַפט אין א'י איז איינשטימיק מיט ח'. וויטלים. ווי נעזאָגט האָט דער פּאָליטישער מצב בכלל גורם געווען צו דער אָפּשוואַכונג פון פאַלאַנצונגען. אונטערנעמונגען, אָבער אויף הייליאַר איז צוגעקומען צו די פאַלאַנ־טאַציעס א נייער שטח פון פינף טויזנט דונאַם.

די פאַלאַנצונג פון טאַבאַק האָט זיך ווי־דער אָנגעהויבן אויף דאָס ניי צו אנט־ווילקלען, הויפּטזעכלאָך אין גליל. די פאַלאַנטאַציעס פאַרנעמען דאָרט הייליאַר א שטח פון פור טויזנט דונאַם. דערצו איז דער טאַבאַק איצט א סך א בעסערער און עס זיינען צוגעקומען נייע מאַרקן פאַר טאַבאַק עקספּאָרט.

די פאַלאַנצונג פון פלאַקס איז היבש פאַרברייטערט געוואָרן. הייי יאָר איז פלאַקס פאַרפלאַנצט געוואָרן אויף א שטח פון פינף טויזנט דונאַם און די פאַבריק "שמן" האָט דעם נאַנצן פלאַקס אָפּגעקויפט. דער פלאַקס איז א סך א בעסערער ווי אין דער ארגענטינער און ער האָט א זיכערן מאַרק אין ענגלאַנד.

עס האָבן זיך אויף היבש אנטוויקלט די פלאַנצונגען פון זייד און די קבוצה „משמר העמק" האָט פאַרפלאַנצט צוליב דעם צוועק 8,000 בוימער.

אין "חדרה" האָט זיך ארגאַניזירט א געזעלשאַפט פאַר דער אנטוויקלונג פון בינשטאָק.

די "פיקא" געזעלשאַפט באַפעסטיקט אירע ישובים אין גליל התחתון און האָט פאַר דעם צוועק אויפגעבויט זיבעציק שטאַלן און שטיינ אין יבניאל און אין בית גן.

דער עמק האָט אין לעצטן יאָר שטאַרק געעלטן פון מיין, וועלכע האָבן פאַרדאַר־בען תבואה אויף פערציק טויזנט פונט. עס זיינען נאָך געווען אנדערע צרות און שוערקייטן וועלכע דער ישוב לעבט איבער טאָג־טעגלאָך אין זיין שווערער און פאַראנטוואָרטלאכער ארבעט. אָבער די אויבנדערמאַנטע עטלאַכע פאַקטן, וועלכע זיינען נאָר א קליינער טייל פון די פיל דערגרייכונגען אין. לאַנדווירט־שאַפט, ווייזן גאַנץ קלאָר, אז ניט קוקנ־דיק אויף קיינע שטרויכלונגען, ווערט די ארבעט ווייטער פאַרטגעזעצט מיט דער־פאָלג.

די אינדוסטריע. אין ארץ־ישראל האָט אין משך פון יאָר דורכגעלעבט א גרויסן נסיון. די בלוטיקע פאַסירונגען און דער באַיקאָט מצד די אראבער אין לאנד גופא זיי אויף זיי שכנות'דיקע לעגדער זיינען א גרויסער קלאַפּ געווען פאַר אונ־זער יונגען אינדוסטריע. אָבער דער גע־פערלאכסטער מאָמענט איז שוין פאַר אר־אריבער אין זי ציינט די פייאָניקייט פון צופאַסן זיך צו דעם נייעם מצב. די אינ־דוסטריעס שטרייבן זיך אָן צו געפּר־נען נייע מערק פאַר זייערע פּראָדוקציעס. א דעלעגאַציע האָט לעצטנס באַזוכט אין איסט אפריקע, כדי אויסצופאָרשן דאָרט די מעגלאכקייטן פאַר עקספּאָרט, און די רעזולטאַטן זיינען זייער האָפנונגספול. די אפריקאַנער אירן זיינען גרייט אריינ־צולייגן א היבשע סומע פאַר דער אנט־וויקלונג פון ארץ־ישראל פּראָדוקטן אין זייער לאנד.

לעצטנס האָבן זיך אָנגעהויבן אינטער־סיווער אנטוויקלונג די כעמישע פּראָדוק־טן. א נייע פאַבריק איז געעפנט געוואָ־רען צו פּראָדוצירן דרוק פאַרבן, וועלכע מען פלעגט ביז איצט קויפן אין אויס־לאנד פאַר טויזנטער פונט יערלאַך. מען האָט אויך אָנגעהויבן צו פּראָדוצירן טינט פאַר פיל־פעדערס; מעדיציניש בעסערער ווי דער ארגענטינער און ער האָט א זיכערן מאַרק אין ענגלאַנד.

עס האָבן זיך אויף היבש אנטוויקלט די פלאַנצונגען פון זייד און די קבוצה „משמר העמק" האָט פאַרפלאַנצט צוליב דעם צוועק 8,000 בוימער.

אין "חדרה" האָט זיך ארגאַניזירט א געזעלשאַפט פאַר דער אנטוויקלונג פון בינשטאָק.

די "פיקא" געזעלשאַפט באַפעסטיקט אירע ישובים אין גליל התחתון און האָט פאַר דעם צוועק אויפגעבויט זיבעציק שטאַלן און שטיינ אין יבניאל און אין בית גן.

דער עמק האָט אין לעצטן יאָר שטאַרק געעלטן פון מיין, וועלכע האָבן פאַרדאַר־בען תבואה אויף פערציק טויזנט פונט. עס זיינען נאָך געווען אנדערע צרות און שוערקייטן וועלכע דער ישוב לעבט איבער טאָג־טעגלאָך אין זיין שווערער און פאַראנטוואָרטלאכער ארבעט. אָבער די אויבנדערמאַנטע עטלאַכע פאַקטן, וועלכע זיינען נאָר א קליינער טייל פון די פיל דערגרייכונגען אין. לאַנדווירט־שאַפט, ווייזן גאַנץ קלאָר, אז ניט קוקנ־דיק אויף קיינע שטרויכלונגען, ווערט די ארבעט ווייטער פאַרטגעזעצט מיט דער־פאָלג.

די אינדוסטריע. אין ארץ־ישראל האָט אין משך פון יאָר דורכגעלעבט א גרויסן נסיון. די בלוטיקע פאַסירונגען און דער באַיקאָט מצד די אראבער אין לאנד גופא זיי אויף זיי שכנות'דיקע לעגדער זיינען א גרויסער קלאַפּ געווען פאַר אונ־זער יונגען אינדוסטריע. אָבער דער גע־פערלאכסטער מאָמענט איז שוין פאַר אר־אריבער אין זי ציינט די פייאָניקייט פון צופאַסן זיך צו דעם נייעם מצב. די אינ־דוסטריעס שטרייבן זיך אָן צו געפּר־נען נייע מערק פאַר זייערע פּראָדוקציעס. א דעלעגאַציע האָט לעצטנס באַזוכט אין איסט אפריקע, כדי אויסצופאָרשן דאָרט די מעגלאכקייטן פאַר עקספּאָרט, און די רעזולטאַטן זיינען זייער האָפנונגספול. די אפריקאַנער אירן זיינען גרייט אריינ־צולייגן א היבשע סומע פאַר דער אנט־וויקלונג פון ארץ־ישראל פּראָדוקטן אין זייער לאנד.

לעצטנס האָבן זיך אָנגעהויבן אינטער־סיווער אנטוויקלונג די כעמישע פּראָדוק־טן. א נייע פאַבריק איז געעפנט געוואָ־רען צו פּראָדוצירן דרוק פאַרבן, וועלכע מען פלעגט ביז איצט קויפן אין אויס־לאנד פאַר טויזנטער פונט יערלאַך. מען האָט אויך אָנגעהויבן צו פּראָדוצירן טינט פאַר פיל־פעדערס; מעדיציניש

דער הויז. צענדליקער בנינים זיינען אויפגעשטעלט געוואָרן אין מרחביה. און עס שאַפט זיך א נייע געגנט מיטן נאָמען מרחביה ב".

גרויסע ביי ארבעטן האָבן געזאָלט דורכגעפירט ווערן אין פאַרשיידענע שטעט מיט דער חילף פון'ם דריינגעדיקן חילפס פאַנד, אָבער צוליב די פאַרשיידענע סיבות איז נאָך דערווייל קיין סך ניט אויפגעטאָן געוואָרן אין דעם הינזיכט. אָבער מען האָפט אז קורצלאך וועט נעמען אן ענדערונג אין דער לאגע און א פּלאַן איז פאַרטיק צוצוטרעטן צו אן אינטענ־סיווער ביי ארבעט, אין וועלכער עס וועלן זיין באַשעפטיקט הונדערטער ארבעטער.

די גרעסטע ארבעטס געבער אין בוי־ארבעט איז לעצטנס די רעגירונג. גרויס סע סומען ווערן אויסגעגעבן אויף בויען שאַסייען און וועגן, רעגירונגס בנינים און דער האָפן אין חיפה, צום באַדויערן באַשעפטיקט זי זייער ווייניק אידישע אר־בעטער. אין 26 בוי פּלעצער האָט זי לעצ־טענס באַשעפטיקט 1296 ארבעטער פון וועלכע בלויז 74 זיינען געווען. ביים האָ־פען באַשעפטיקט זי איצט 550 אראַבישע ארבעטער און בלויז הונדערט אידישע. די רעגירונג איז לעצטנס צוגעטראָטן צו בוי־ארבעט אין חיפה, וואָס דאָרף אָפּ־קאַסטן 75,000 פונט. די אונטערנעמער זיינען אידן און זיי האָבן זיך מתחייב אריינגעגעבן אויפ'ן אַנגעבאָט אין בוי־ארבעט אין חיפה, וואָס דאָרף אָפּ־קאַסטן 75,000 פונט. די אונטערנעמער זיינען אידן און זיי האָבן זיך מתחייב געווען צו באַשעפטיקן א גאַנץ חשוב'ן פּראָצענט אידישע ארבעטער. ווען די רע־גירונג וואָלט זיך בעסער באַצייגן צו די אידישע ארבעטער וואָלט די לאַנג געווען צופרידנשטעלנד און עס וואָלט געקאָנט אריינגעגעבן אין אַ גרויסע צאָל מענ־שען. אלגעמאַלס איז אין לאנד ניטאָ קיין ארבעטסלאָזיקייט.

פון יאַנוואַר ביז יולי 1930 זיינען אריינגעקומען אין לאנד 3144 אידן (פאַר איראָן אין דער זעלבער תקופה זיינען אריין 1248 אידן). די גרעסטע צאָל זיינען אויפ'ן א. א. די דרוק פאַבריקן האָבן זיך פאַר די לעצטע עטלאַכע יאָר שטאַרק אנטוויקלט. אין יאָר 1927 זיינען אין תל־אביב געווען 175 דרוק ארבעטער און איצט דערגרייכט זייער צאָל ביז 300. פאַר דער לעצטער צייט האָבן זיך רע־גיסטרירט נייע געזעלשאַפטן צו פּראָדו־צירן צעלאָלאָיד, צעמענט, רינוועס, פּילי־מען־שטאָף, א. א. לויט דער לעצטער סטאַטיסטיק פון דער אידישער אגענטור געפינען זיך אין ארץ־ישראל 2,489 אי־דישע פאַבריקן און ארבעסס הייזער אין וועלכע עס זיינען באַשעפטיקט 11,757 פערזאָן. זיי ציילן אויס שכירות יער־לאָך 768,000 פונט און פּראָדוצירן יער־לאָך אויף א סומע פון 274,000 פונט.

מיט א קורצער צייט צוריק האָט די ארץ־ישראל רעגירונג פאַרעפנטלאַכט צי־פערן וועגן אימפּאָרט און עקספּאָרט פאַר די ערשטע פיר חדשים פון 1930. דער עקספּאָרט איז געווען 937,340 פונט. אין 1929 איז דער עקספּאָרט געווען אין די ערשטע פיר חדשים בלויז 593,684 פונט. דאָס הייסט, אז הייאַר איז אין די ער־שטע פיר חדשים געווען דער עקספּאָרט גרעסער מיט 343,481 פונט אין פאַר־גלייך מיט פאַראָיאָר: א וואוקס פון 158%. דער הויפּט עקספּאָרט זיינען גע־ווען אַראַנזשן (575,481 פונט). אָבער אויף אין אנדערע פּראָדוקטן איז דער עקספּאָרט געוואַקסן, ווי זייף, צעמענט בוימעל, א. א.

דער אימפּאָרט אין די זעלבע פיר חד־שים איז געווען 2,307,198 פונט. אין די ערשטע פיר חדשים אין 1929 האָט דער אימפּאָרט באַטראָגן 2,457,784 פונט.

די פאַרקלענערונג פון אימפּאָרט איז שווער דערווייל צו דערקלערן. אפשר נעמט עס זיך דערפון וואָס די פּראָדוק־ציע אין לאנד גופא איז פאַרגרעסערט געוואָרן אָדער דערפון וואָס מען האָט אריינגעפירט ווייניקער מאַשינען און בוי־מאַטעריאַלן. אלעגעמאַלס איז עס א גוטער סימן.

די בוי ארבעט איז פאַרטגעזעצט גע־וואָרן אין אלע שטעט און קאַלאָניעס, כאָטש ניט אין אזא גרויסער מאַסשטאַב ווי מען האָט דערוואַרטעט. דער בוי צענ־טער איז בכלל אריבער פון תל־אביב און יפו קיין ירושלים, וואו 1,500 בוי אר־בעטער זיינען באַשעפטיקט. דאָרט זיינען לעצטנס דורכגעפירט געוואָרן וויכטיקע בוי ארבעטן. אין מחנה יהודה האָט מען אויפגעבויט א נייעס מאַרק מיט 81 קראָמען. עס זיינען געבויט געוואָרן צוויי גרויסע הייזער מיט צען דירות אין יע־דער הויז. צענדליקער בנינים זיינען אויפגעשטעלט געוואָרן אין מרחביה. און עס שאַפט זיך א נייע געגנט מיטן נאָמען מרחביה ב".

גרויסע ביי ארבעטן האָבן געזאָלט דורכגעפירט ווערן אין פאַרשיידענע שטעט מיט דער חילף פון'ם דריינגעדיקן חילפס פאַנד, אָבער צוליב די פאַרשיידענע סיבות איז נאָך דערווייל קיין סך ניט אויפגעטאָן געוואָרן אין דעם הינזיכט. אָבער מען האָפט אז קורצלאך וועט נעמען אן ענדערונג אין דער לאגע און א פּלאַן איז פאַרטיק צוצוטרעטן צו אן אינטענ־סיווער ביי ארבעט, אין וועלכער עס וועלן זיין באַשעפטיקט הונדערטער ארבעטער.

די גרעסטע ארבעטס געבער אין בוי־ארבעט איז לעצטנס די רעגירונג. גרויס סע סומען ווערן אויסגעגעבן אויף בויען שאַסייען און וועגן, רעגירונגס בנינים און דער האָפן אין חיפה, צום באַדויערן באַשעפטיקט זי זייער ווייניק אידישע אר־בעטער. אין 26 בוי פּלעצער האָט זי לעצ־טענס באַשעפטיקט 1296 ארבעטער פון וועלכע בלויז 74 זיינען געווען. ביים האָ־פען באַשעפטיקט זי איצט 550 אראַבישע ארבעטער און בלויז הונדערט אידישע. די רעגירונג איז לעצטנס צוגעטראָטן צו בוי־ארבעט אין חיפה, וואָס דאָרף אָפּ־קאַסטן 75,000 פונט. די אונטערנעמער זיינען אידן און זיי האָבן זיך מתחייב געווען צו באַשעפטיקן א גאַנץ חשוב'ן פּראָצענט אידישע ארבעטער. ווען די רע־גירונג וואָלט זיך בעסער באַצייגן צו די אידישע ארבעטער וואָלט די לאַנג קאָרידאָר און ער האָט ניט געוואוסט ווי אזוי זיך באַשטראָפן די זינדיקער. אזא באַרבאַרישן וואָס בלויז אמאָל זיינען מענשן געווען אימישטאַנד אויסצוטראַכטן. דער גראָף האָט געהייסן א פאַר פון זיינע דינער אריינצופירן זיי אין א קליינעם צימערל וואו מען האָט זיי ביידן צוגעשמידט צו א טיש, צוגעבונדן איינעם צו דעם אנדערן אז זיי זאָלן זיך ניט קאָנען רירן מיט אן אבר. גלייך נאָכדעם האָט מען די פענ־סטער און די טירן ווי אויך אלע אנדערע עפענונגען אין יענעם צימערל פאַרמויר־ערט און וואָס פון די אומגליקלאכע אין געוואָרן, אז זיך נאָנץ לייכט פאַרצושטע־לען. דערביי איז ווערט צו דערמאָנען, עגלאכע געשיכטעס ווען פאַרמויערן לעב־בעדיקע מענער און פרויען אין ווענט מיט עטלאכע הונדערט יאָר צוריק וואָס איז פּראָקטיצירט געוואָרן אין אייראָפּע און א שטיקל אמת איז דאָ אין דער דערציילונג ווענן דעם דאזיקן שלאָס.

איז אין יענער געגנט פאַראן ביי די פּויערס א לעגענדע, אז צוויי מאָל אין מאָנאַט באַוויזט זיך דאָס פאַר פאָלק אויף דעם שפּיץ פון דעם שלאָס טורעם און זייערע געוויכטער לייכטן ווי די זון. ווער עס ניט אָבער א בליק אויף זיי, מוז מיט יענעם פאַסירן אז אומגליק אין יענעם טאָג. קוקט מען דאַריבער ניט אויף זיי און מען זוכט אויסצורייען דעם קאָפּ, ווען עס קומט אויס פאַרבייצופאַרן יענע גע־גענט. איז דאָך א קשיה. אז וויבאלד מען קוקט אהין ניט, טאָ פון וואַנען ווייסט מען. וואָס דאָרט טוט זיך? איז דער תיר־רוץ, אז עס זיינען יא געווען מענשן וועל־כע האָבן זיי געזעען. האָבן זיי באַקומען זייער שטראָף און דערנאָך געוואָרנט אנ־דערע מענשן פון דעם.

ווענן אן אנדער שלאָס אין פראַנקרייך ווערט איבערגעגעבן פאַלגנדע האַרצרייסנ־דע געשיכטע. אביסל עגלאך צו דער ער־שטער נאָר אויף אן אנדער שטיינער. יע־נער שלאָס געפינט זיך זייער ווייט פון פאַריז, אָדער אירגענט וועלכער אנדערער פּראָצעדוירישער שטאָט. איז אמאָל צו דעם איינטומער פון דעם שלאָס, א נראָף פון מיטעלע יאָרן געקומען צו נאַסט זיין יונ־גער ברודער, א לעב יונג און זייער א שיי־נער. דעם נראָפ'ס פרוי איז געווען א ווייַלדע שיינהייט און מיט אריבער צען יאָר אינגער פון איר מאַן. דער סוף איז געווען אז אין עטלאכע מאָנאַט אַרום האָט זיך די פרוי פאַרליבט אין איר מאַנ'ס ברודער, ער אין איר אויך און זיי זיינען אוועק אביסל צו ווייט אין זייערע באַצי־אונגען.

ווען דער גראָף האָט זיי איינמאָל גע־כאַפּט ביידן אין ניט קיין שיינער פּאָזע האָט ער צוזאַמענגעגרופּן אלע זיינע קנעכט און שוין געוואָלט הייסן זיי אַרונטער־שלעפּן אין אן אונטערערדישן קעלער און דאָרט זיי האַלטן אייביק. ער האָט אָבער באַלד חרטה געקראָגן און ער האָט באַ־טראַכט א מורא'דיקן מיטל וויי אזוי צו באַשטראָפן די זינדיקער. אזא באַרבאַרישן וואָס בלויז אמאָל זיינען מענשן געווען אימישטאַנד אויסצוטראַכטן. דער גראָף האָט געהייסן א פאַר פון זיינע דינער אריינצופירן זיי אין א קליינעם צימערל וואו מען האָט זיי ביידן צוגעשמידט צו א טיש, צוגעבונדן איינעם צו דעם אנדערן אז זיי זאָלן זיך ניט קאָנען רירן מיט אן אבר. גלייך נאָכדעם האָט מען די פענ־סטער און די טירן ווי אויך אלע אנדערע עפענונגען אין יענעם צימערל פאַרמויר־ערט און וואָס פון די אומגליקלאכע אין געוואָרן, אז זיך נאָנץ לייכט פאַרצושטע־לען. דערביי איז ווערט צו דערמאָנען, עגלאכע געשיכטעס ווענן פאַרמויערן לעב־בעדיקע מענער און פרויען אין ווענט מיט עטלאכע הונדערט יאָר צוריק וואָס איז פּראָקטיצירט געוואָרן אין אייראָפּע און א שטיקל אמת איז דאָ אין דער דערציילונג ווענן דעם דאזיקן שלאָס.

איז אין יענער געגנט פאַראן ביי די פּויערס א לעגענדע, אז צוויי מאָל אין מאָנאַט באַוויזט זיך דאָס פאַר פאָלק אויף דעם שפּיץ פון דעם שלאָס טורעם און זייערע געוויכטער לייכטן ווי די זון. ווער עס ניט אָבער א בליק אויף זיי, מוז מיט יענעם פאַסירן אז אומגליק אין יענעם טאָג. קוקט מען דאַריבער ניט אויף זיי און מען זוכט אויסצורייען דעם קאָפּ, ווען עס קומט אויס פאַרבייצופאַרן יענע גע־גענט. איז דאָך א קשיה. אז וויבאלד מען קוקט אהין ניט, טאָ פון וואַנען ווייסט מען. וואָס דאָרט טוט זיך? איז דער תי־רוץ, אז עס זיינען יא געווען מענשן וועל־כע האָבן זיי געזעען. האָבן זיי באַקומען זייער שטראָף און דערנאָך געוואָרנט אנ־דערע מענשן פון דעם.

אין אאַסטאַ, איטאַליע, איז פאַראַן אן אלטער שלאָס, וועלכער האָט ביז אהער זיך מיט קיין זאַך ניט אויסגעגעבן אריבער האָט איצט מיט אמאָל גענומען באַרימט ווערן איבער גאַנץ איטאַליע מיט די משו־נה'דיקע מעשים וואָס דאָרטן קומען פאָר. אנגעפאַנגען האָט זיך עס מיט אריסטיר מאַסיאַטשע, א פּיאַניסט, וועלכער שפּילט אין א מואַוויינג פּיקטשור טעאַטער, אין אאַסטאַ.

מאַסיאַטשע איז איינמאָל ביינאַכט פאַרבייגעגאַנגען דעם פּוסטן שלאָס און מיטאמאָל האָט ער דערהערט ווי עטלאכע שטימען ליאַרעמען דאָרט און פירן א מאַדנעס געשפּרעך־צווישן זיך. דער פיאַ־ניסט האָט דערפילט אז די האָר שטעלן זיך ביי אים פון שרעק. האָט ער זיך אָנ־גענומען מיט כוח און איז אנטלאָפן. לויט פענדיק האָט ער דערזען נאָך עטלאכע מוויקער פון דעם זעלבן טעאַטער און ער האָט זיי דערציילט וואָס מיט אים האָט געטראָפן. און דערביי האָט שיר ניט גע־חלש'ט.

די מוזיקער זיינען אלע אוועק צוריק צום שלאָס און זיי זיינען דורך א פענ־סטער אריין אין דעם פאַרלאָזענעם שלאָס. איינער פון זיי, דער פידל שפּילער בראַנאַ־זאַ איז פאַרקראָכן אין א לאנגן קאָרידאָר און ער האָט ניט געוואוסט ווי אזוי זיך אויסצורויען פון דעם חוב אָנ־צושטיינגען אלע כחות און גיין שנע־לער, א סך שנעלער, פאַרוועדט אין אונזער ארבעט. עס פאָדערן זיך גרויסע אנשטריינגונגען, ווייקע מעשים, כדי אריינצוברייגען נייע חלומות, פאַרנדר־סערן אונזער קאָלאָניזאַציע, אנטוויקלען אונזער האַנדל און אינדוסטריע און שאַפן און בויען אויף אלע געביטן, ביז דאָס לאנד זאָל ווירקלאך ווערן אונזער נאַצי־אָנאַלע היים סאַי אין כמות און סאַי אין איכות.

נאָוועמבער, 1930.

("איטא")

קאַלגאַרי

CHICAGO RADIATOR & FENDER CO.
שטעלט זיך אָפּ דאָ פאַר הויך־קלאַסיקער ראַדיאַ, פענדער און באַדי ארבעט.
1314A-1st W., Calgary, Alta.
Ph M 5766 J. McLEOD, Prop.

קאַ:נאַרי

The Acme Tire Service
J. K. Creighton Lovell Robinson
H3998 H3308
עקספּערט וואולקאַניזינג און בעלט סאַפּליסינג
נייע טייערס און אקסעסאָריס
מיר קומען און דעליווערן
228-7th Ave. East Calgary

COLLINS VULCANIZING WORKS LTD.
Dorothy Collins
טייערס און אקסעסאָריס, אויל און גאַזאָלין
העכסטע קוואַליטעט אין באַרינונג
134-12 Ave. West Phone M7878
CALGARY, ALTA.

AERIAL 50c TAXI
PHONE M 4440
708-1ST STREET EAST
פאָנט צו אונז ווען איר דאַרפט א קאַר ערשט קלאַסיקע באַרינונג מאָדערנע פרייזן
ה. שליינקער

באַלרום און קלאַסישע טענץ
פאַר קינדער און דערוואַקסענע
MORRISON DANCING ACADEMY
127-8th Ave. East
Phone M 6776 Res. L 1275

Stewart Motors
328 9th Ave. E.
M7273
אוטאָ ריפּערס
גאַז, אויל, אקסעסאָריס
פּערזענלאכע באַדינונג

פּוירנעס פאַרריכט און אריינגעשטעלט
H. L. MOORE
SHEET METAL WORKS
Rear 115-7th Ave. West
דזשענעראַל טינסמיטינג, רינוועס
Office Ph M 1424 Res. L 1984
CALGARY, ALTA.

A. J. THAIN
אוטאָריזירט ריא סערוויס
דזשענעראַל אוטאָמאָביל און טראַק ריפּערס.
Phone M 5285; Res. R 2206
1516 5th St. West, Calgary, Alta.

AUTO WRECKERS & SALVAGE CO.
938-4th Ave. West, Louise Bridge
CALGARY, ALTA.
בעסטע פרייזן געצאָלט פאַר עצבראַכענע קאַרס
R 2531
שנעלע אטענשאַן צו מעיל אָרדערס

JACKSON'S WELDING
בלעקסמיטינג
עלעקטריק און אסעטיליין וועלדינג
851 FIFTH STREET W.
Phones: M1998 — S0014
CALGARY :: ALBERTA

PREMIER TRANSFER & STORAGE
"ניט פּרעמיער באַדינונג"
פּוירניטשור מאָווינג א ספּעציאַליטעט
M 3443 Phones E 5199
Strathcona Blk., 3rd Street East
CALGARY

M 3433 M 9944
Bennett's 50c Taxi
24 שטונדן באַרינונג
חתונה און שאַפינג טריפּס, $2 א שעה
פּוירסי בענעט, מענעדזשער
224 זיבעטע עוועניו, איסט
טעלעפאָנירט פאַר זאַן ריישט

ALF WELDING SHOP
231-7th Ave. East
PHONE M9493
אלע סאָרטן מעטאַל פאַרריכט
צופרידנשטעלנדע אוטאָמאָביל ארבעט א ספּעציאַליטעט

ווי לאַנג איז עס זינט אייער קינד איז פאָטאָגראַפירט געוואָרן?
איר קאָנט זיך קיין רעמאָנען אויף די ענערגי־נען, זיי קומען אזוי שנעל. אָבער פאָטאָגראַפיס פון קינדער ענדערן זיך קיינמאָל ניט — וואָס קיינמאָל ניט אויס.
האָט נייע פאָרטרעטן פון אייערע קינדער לייגנט.
W. R. STILLINGS
פאָרטרעט פאָטאָגראַפער
501-10th Ave. W. M 4737

Calder's Garage
געז, אויל, טייערס, אקסעסאָריס, גריזינג, בעטערס רעטשאַרדזשד, וועלדינג און א. וו.
Cor. 12th Ave. & Centre